

Студент 6 курсу
фінансового факультету ХНЕУ

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ ЗА ОПЕРАЦІЯМИ АГРОКРЕДИТУВАННЯ

Анотація. Наведено результати дослідження щодо моделювання послідовності процесу управління кредитними ризиками за операціями агрокредитування на підґрунті програмного продукту CA BPwin 4.0.

Аннотация. Приведены результаты исследования по моделированию последовательности процесса управления кредитными рисками по операциям агрокредитования на основе программного продукта CA BPwin 4.0.

Annotation. In the article the results of research on modeling the sequence of the process of credit risk for transactions of agrarian crediting, based on the software CA BPwin 4.0 are given.

Ключові слова: кредитний ризик, кредитні ризики за операціями агрокредитування, структурно-функціональне моделювання процесу управління кредитними ризиками за агрокредитами.

Кредитні операції банку є найбільш прибутковим видом активних операцій. За рахунок цього джерела формується основна частина чистого прибутку, що відраховується в резервні фонди і спрямовується на виплату дивідендів акціонерам банку. Проте їх здійснення споріднене зі значним ступенем ризику, адже одночасно неповернення кредитів, особливо значних, може привести банк до банкрутства, а через його становище в економіці – до низки банкрутств, пов'язаних із ним підприємств, банків і приватних осіб. Тому кредитні ризики – основна проблема банку, а управління ними є необхідною частиною стратегії і тактики його розвитку [1].

В економічній літературі, присвяченій банківській діяльності, дослідження процесів управління кредитним ризиком посідає одне з провідних місць. У ході дослідження даної проблеми, стає зрозуміло, що при аналізі видів кредитного ризику доцільним є врахування не тільки такої істотної характеристики, як масштаб його виникнення, а й аналіз впливу галузевої специфіки діяльності позичальника на рівень ризику за кредитною операцією. Тому все більшого значення набуває дослідження галузевого ризику, особливо за тими секторами економіки, для яких характерним є підвищений ступінь ризику. До таких секторів необхідно, перш за все, віднести сільське господарство.

За наявності значних ризиків кредитування агросегмента банку необхідно ефективно управляти портфелем таких кредитів та здійснювати комплекс заходів щодо мінімізації ризиків.

Питанням теорії та практики процесу присвячені праці провідних учених: Стрільчук В. О. [2], Слобода Л. Я. [3], Антонюк Г. А. [4], Благодир Я. Я. [5], Кириченко О. А. [6] та ін.

Таким чином, враховуючи досягнення вчених у галузі управління кредитними ризиками, актуальним залишається дослідження щодо формування послідовності процесу управління кредитним ризиком портфеля агропозичальників у банку.

Метою статті є моделювання процесу управління кредитними ризиками за операціями агрокредитування з декомпозицією його окремих етапів.

Для розкриття сутності та послідовності процесів управління портфелем вказаних кредитів і здійснення комплексу заходів щодо мінімізації ризиків було побудовано модель бізнес-процесу управління кредитними ризиками за операціями агрокредитування у програмному середовищі Computer Associates BPwin 4.0. Отримана процесна модель функціонування організації дозволяє наочно представити існуючі процеси, визначити міру їх взаємозалежності та самостійності з метою підвищення ефективності управління. Структурно-функціональна модель, зображена на рис. 1, формалізує послідовність процесу управління кредитними ризиками за операціями агрокредитування.

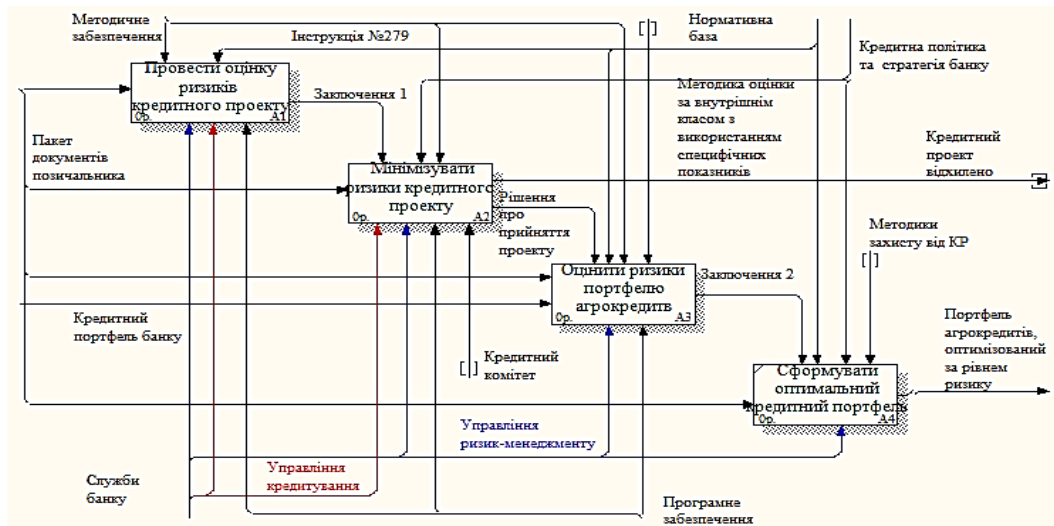

Рис. 1. Процес управління кредитним ризиком банку за операціями агрокредитування

Кінцевою метою процесу управління є формування оптимального портфеля агрокредитів за рівнем ризику. У ході даного процесу служби банку повинні дотримуватися вимог законодавства, кредитної політики та стратегії розвитку банку, а також бути супроводжені необхідним комплексом методичного забезпечення. Вхідною інформацією для здійснення процесу служить пакет документів позичальника, який додатково до стандартного переліку фінансової документації (фінансова звітність, розшифровки основних статей, динаміка грошових надходжень тощо) повинен включати:

спеціалізовану анкету позичальника сільськогосподарського виробника з інформацією про основні агротехнологічні ознаки;

звітність за формами 29-сг (річна) та 37-сг (місячна);

інформацію, підтверджену управлінням агропромислового розвитку щодо кількості земель у користуванні, середньої врожайності, досягнутої підприємством, та середньої в регіоні тощо.

На портфельному рівні управління кредитними ризиками базою для аналізу та розрахунків є кредитний портфель банку, згрупований за галузевою ознакою позичальників.

На рис. 1 подано значимість правильної оцінки ризиків, їх ідентифікації та пошуку шляхів мінімізації як на рівні кожного окремого кредитного проекту, так і на рівні портфеля. При цьому важливо зазначити, що розглянутий процес не можна вважати завершеним, адже актуалізація інформації щодо ризиковості портфеля повинна здійснюватися не рідше ніж раз на місяць та надаватися Правлінню банку. Тобто вихідний кредитний портфель, оптимізований за рівнем ризику, в даний момент часу можна розглядати як вхідну інформацію для оцінки ризиків у майбутньому.

Етап оцінки ризиків кредитного проекту, наведений на рис. 2, носить достатньо стандартизований характер для позичальників будь-яких секторів економіки.

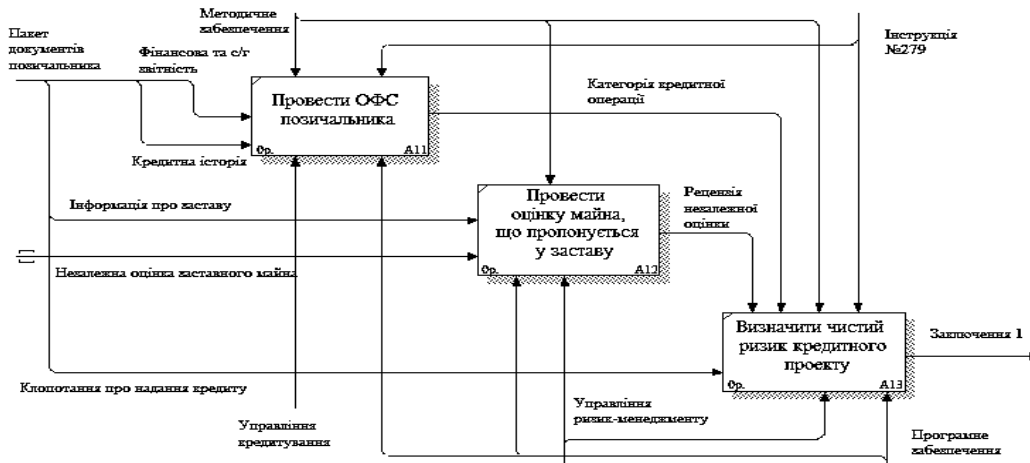

Рис. 2. Процес оцінки ризиків кредитного проекту

Наступним етапом процесу управління кредитними ризиками операцій агрокредитування є мінімізація ризиків операції (рис. 3).

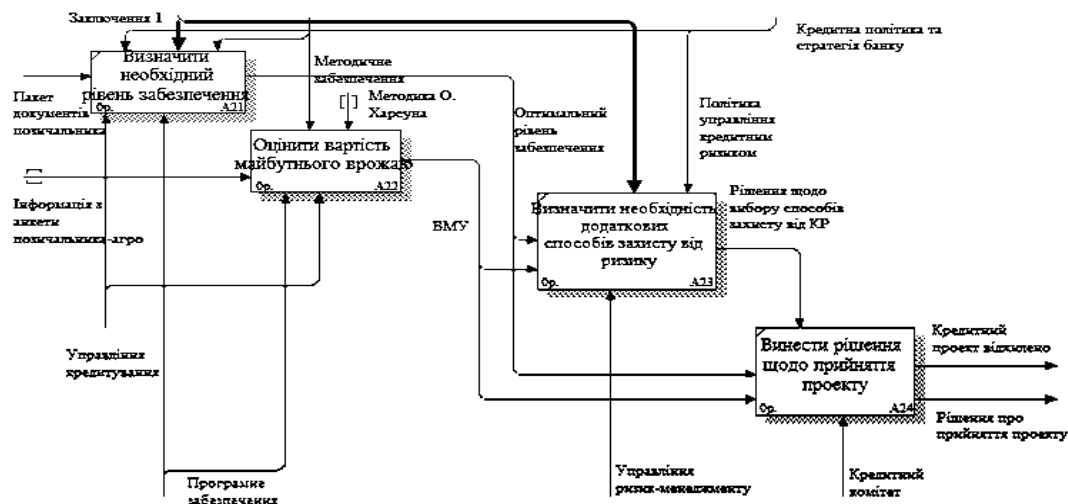

Рис. 3. Процес мінімізації кредитних ризиків за проектом

На даному етапі вирішального значення набуває впровадження в практику оцінки вартості майбутнього врожаю, що приймається у якості забезпечення методики, розробленої О. Харсунюм [7]. Декомпозиція процесу на даному етапі демонструє відсутність необхідності залучення до процесу визначення ВМУ фахівців служб ризик-менеджменту, що значно спрощує документообіг між службами, виключає виконання зайвих функцій, оптимізує роботу підрозділів та прискорює процес розгляду кредитної заявки.

Після прийняття рішення щодо кредитування позичальника, визначивши ризики кредитного проекту та здійснивши необхідні для мінімізації кредитних ризиків процедури, важливо оцінити вплив прийнятого ризику окремого проекту та їх сукупності на портфель позичальників за виділеним сегментом.

Для досягнення цієї мети спеціалісти служб ризик-менеджменту повинні проводити оцінку кредитних ризиків на рівні портфеля.

Оцінка проводиться з використанням системи внутрішніх кредитних рейтингів позичальників. Важливого значення за сучасних тенденцій розвитку економіки України та фінансово-економічного сектору зокрема набуває необхідність розуміння спеціалістами банку впливу галузевої приналежності позичальників на рівень кредитного ризику, який бере на себе банк, у процесі їх кредитування. Тому система кредитних рейтингів груп позичальників за галузевими ознаками має носити певні специфічні особливості для кожної такої групи.

Враховуючи специфіку аграрного сектору, результати діяльності якого тісно пов'язані з впливом агрокліматичних умов та грамотністю ведення бізнесу з точки зору додержання вимог щодо структури посівів, використання сівозмін, додержання строків та технологій вирощування культур тощо, при визначенні ризиків їх кредитування необхідно враховувати значення таких показників.

З огляду на вищезазначене, автором запропоновано систему внутрішніх кредитних рейтингів, розроблену на базі показників діяльності 24 сільськогосподарських підприємств, розрахованих на основі їх фінансової звітності. До системи показників було введено такі додаткові показники: співвідношення фактичного рівня врожайності та РРУ; насиченість сівозміни культурами, пов'язаними з підвищеним ризиком; рівень ліквідності застави.

Місце даної методики в процесі управління кредитним ризиком банку за операціями кредитування сільськогосподарських виробників ілюструє рис. 4.

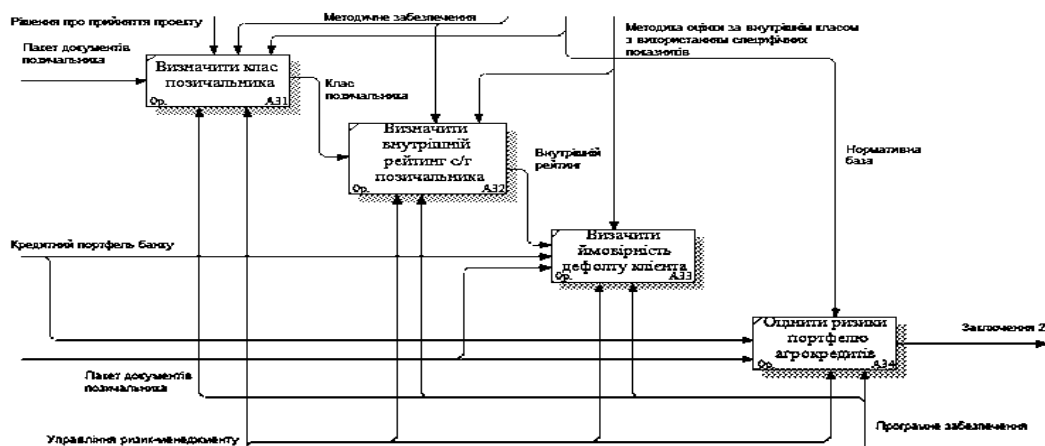

Рис. 4. Процес оцінки ризиків за портфелем агрокредитів

Як видно з рис. 4, на базі запропонованої методики проводиться рейтингування позичальників та ставиться у відповідність певний рівень дефолту. Виконавцями за даним процесом виступають спеціалісти служб ризик-менеджменту.

Маючи інформацію щодо рівня ризику портфеля кредитів, яка подається у висновку, сформованому відповідальним спеціалістом служби ризик-менеджменту, Правління банку приймає рішення щодо встановлення галузевих лімітів (ліміти, які обмежують абсолютний розмір кредитних позицій на підприємства, що працюють в одній

галузі). У процесі встановлення та затвердження лімітів активну участь беруть члени кредитного комітету та керівники підрозділів Управління ризик-менеджменту.

Таким чином, процес управління кредитним ризиком банку є складною багаторівневою системою. Чіткий розподіл функцій та обов'язків між службами-учасниками процесу має вирішальне значення для ефективності отриманих результатів. Провідну роль на кожному етапі відіграє підрозділ ризик-менеджменту, який, реалізуючи функції як контролера, так і виконавця, відповідає за якість кредитного портфеля банку та рівень прийнятого ризику.

Наведена функціональна модель демонструє важливість врахування галузевої специфіки роботи позичальника як у процесі управління індивідуальним, так і портфельним ризиками. Отримати на виході оптимізований портфель та правильно визначити способи та методи мінімізації кредитних ризиків можливо лише за умови використання ефективної методики оцінки ризиків та показника ймовірності дефолту позичальника. Визначення ризиків на рівні розгляду кредитної заявки є важливим моментом, адже, визначивши для себе проект як пов'язаний із значними ризиками, кредитний комітет банку має відмовитись від його реалізації. На даному етапі прийняття рішення відбувається на основі висновків фахівців кредитного підрозділу, а отже, ступінь їх кваліфікації повинен відповідати високому рівню.

Наук. керівн. Внукова Н. М.

Література: 1. Шумська С. С. Банківське кредитування в умовах фінансової нестабільності / С. С. Шумська // Економіка і прогнозування. – 2009. – № 3. – С. 18–35. 2. Стрільчук В. О. Реінжиніринг процесу управління кредитними ризиками / В. О. Стрільчук // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – Суми : Мрія-1, 2005. – Т. 13. – С. 41–145. 3. Слобода Л. І. Класифікація та характеристика чинників кредитних ризиків банківських установ / Л. І. Слобода // Регіональна економіка. – 2010. – № 2. – С. 185–189. 4. Антонюк Г. А. Управління кредитними ризиками в банківській діяльності / Г. А. Антонюк // Наукові записи. – 2009. – № 15. – 187 с. 5. Благодир Я. Я. Управління кредитними ризиками на основі удосконалення їх оцінки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 "Гроші, фінанси та кредит" / Я. Я. Благодир. – Львів : б. в., 2006. – 20 с. 6. Кириченко О. А. Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи / О. А. Кириченко, В. Д. Кудрицький // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 5 (95). – С. 207–222. 7. Харсун О. Методика оцінки майбутнього урожаю для кредитування господарств виробників зернових та олійних сільгоспкультур [Електронний ресурс] / О. Харсун – Режим доступу : <http://www.kharsun.com.ua/articlesfiles/futureharvest/2010-05-methodology-future-harverst-collateral.pdf>.